

**Základní škola gen. Heliodora Píky a Mateřská škola Štítina, okres
Opava, příspěvková organizace**

Školní program proti šikanování

2024/2025

Informace pro rodiče o školním programu proti šikanování

Vážení rodiče,

Naše škola je příznivě hodnocena jak rodičovskou veřejností, tak i Českou školní inspekcí. Velmi si toho vážíme. Nicméně i ta nejlepší škola není zcela imunní proti výskytu šikanování. Proto chceme být připraveni zachytit případné ubližování silnějších slabším hned v počátku a účinně takové bezpráví zastavit. S tímto záměrem jsme vytvořili program proti šikanování. **Jeho důležitou součástí je spolupráce nás pedagogů s Vámi – rodiči. Prosíme Vás proto o pomoc. Kdybyste měli podezření či dokonce jistotu, že je Vašemu dítěti ubližováno, bezprostředně se na nás obraťte (na třídního učitele, školního metodika prevence, výchovnou poradkyni či ředitele školy).** Využít lze také schránku důvěry. **Vaši informaci budeme brát velmi vážně a situaci budeme odborně a bezpečně řešit.**

Zdroj: Kolář, 2011

Školní program proti šikanování

Školní program proti šikanování je vypracován na rok 2024/2025 a je součástí Školní preventivní strategie ZŠ gen. H. Píky a MŠ Štítina pro školní roky 2024/2029.

Program proti šikanování byl vytvořen ve spolupráci se všemi vyučujícími dle Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016).

Koordinaci zajistil metodik prevence, který spolupracuje s PPP, Policií ČR, Magistrátem města Opavy a poradnou pro rodinu a dítě v Opavě. Za realizaci a hodnocení programu je odpovědný ředitel školy.

Cílem programu proti šikanování je vytvořit příjemné a přátelské prostředí, ve kterém budou fungovat přátelské vztahy mezi dětmi.

Důležité je zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi žáky ve třídách, a to bez ohledu na to, zda tam k projevům šikany již došlo, či ne. Současně je třeba stanovit smysluplnou strukturu programu.

Hlavní součástí programu je Krizový plán, který eliminuje či minimalizuje škody v případě, že k šikanování ve školním prostředí dojde. Jednoznačně z něj vyplývají kompetence jednotlivých osob a specifický postup a způsob řešení (krizový plán viz níže).

Hlavní části školního programu proti šikanování:

1. zmapování situace – analýza a evaluace;

K problémům, které se vyskytují na naší škole, patří šikana ve své první fázi, tzn. mírné, převážně psychické formy násilí, kyberšikana, agresivní chování, drobný vandalismus, vulgarita.

Na hodnocení se podílejí třídní učitelé, školní metodik prevence, výchovný poradce a vedení školy. Kvalitativní složka – je vyhodnocována na základě dotazníků, pozorování a rozhovory s žáky v třídnických i běžných hodinách. Přítomní učitelé odevzdávají zápisy z preventivních akcí pro žáky, ty jsou založeny u školního metodika prevence nebo u ředitele školy.

Kvantitativní složka – vyučující nebo ředitel zaznamenávají počty aktivit a osob, které jich zúčastnily.

ŠMP na konci školního roku zpracovává formulář pro vyhodnocení prevence pro oblastního metodika prevence a zprávu pro ředitele školy s vyhodnocením plnění plánu třídnických hodin a cílů MPP.

2. motivování pedagogů pro změnu;

Vedení školy podporuje a povzbuzuje své zaměstnance nejen formou pozitivního hodnocení, ale i vytvářením příjemného klimatu, podpůrných opatření, metodickým vedením a zajišťováním školení v rámci DVPP.

Klíčovým momentem je, aby učitelé výskyt šikany nejen neodmítali, ale aby ho ani nevnímali jako své osobní selhání. Další fází motivace je důvěra ve Školní program proti šikanování – má smysl ho realizovat, protože povede k prevenci, řešení a odstranění nebo alespoň omezení šikany. Pedagog by rovněž měl mít stále na paměti, že včasné odhalení a řešení šikany je jeho povinností v rámci naplňování výchovných cílů.

3. společné vzdělávání a supervize všech pedagogů;

U pedagogů je další vzdělávání zaměřeno na celý tým. Intenzivní vzdělávací aktivity jsou směřovány k pracovníkům, kteří zajišťují činnost školního poradenského pracoviště – výchovná poradkyně a metodik prevence. Pedagogičtí pracovníci spolupracují s metodikem prevence a aktivně se podílí na plnění cílů preventivní strategie. Součástí informovanosti jsou novinky zveřejňované ŠMP, výchovnou poradkyní nebo zástupkyní ředitele školy ve sborovně nebo prostřednictvím sdíleného disku. Pokud to situace vyžaduje je operativně svoláno setkání pedagogického sboru.

4. užší realizační tým;

Třídní učitelé, metodik prevence, výchovný poradce, zástupce ředitele a ředitel školy.

5. společný postup při řešení šikanování;

Konkrétní projevy rizikového chování jsou řešeny podle závažnosti na úrovni třídní učitel, metodik prevence, výchovný poradce a ředitel školy.

6. primární prevence v třídnických hodinách;

Třídní učitelé se v třídnických hodinách zaměřují na projevy rizikového chování vyjmenované v Metodickém doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Ve všech třídách se věnují etické výchově, především tématům asertivita, emoce, důstojnost člověka, pomoc a spolupráce, mezilidské vztahy a komunikace, empatie.

7. primární prevence šikany ve výuce;

I. stupeň – především prvouka, přírodověda, pracovní činnosti, vlastivěda

II. stupeň – především občanská výchova, výchova ke zdraví, tělesná výchova, informatika

8. primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování;

Aktivity přímé prevence – preventivní programy zaměřené na šikanu

Poradna pro primární prevenci Ostrava

Nebezpečí kyberšikany

Nebezpečí šikany

Rizika elektronické komunikace

Žáci se účastní kulturních a sportovních akcí, prostřednictvím nichž jsou vedeni ke slušnému chování a vystupování, dodržování zásad fair-play.

9. ochranný režim;

Pedagogický dohled o přestávkách monitoruje pohyb dětí na chodbách, ve třídách, v šatnách a o velké přestávce v prostoru před školou. Po vyučování mají žáci možnost využívat školní družinu nebo navštěvovat různé zájmové kroužky, pokud děti nechodí do družiny a čekají na autobus, jsou ve třídě s pedagogickým dohledem.

Chování žáků o přestávkách upravuje školní řád v části Provoz a vnitřní režim školy.

10. spolupráce s rodiči;

Spolupráce s rodiči probíhá na úrovni – osobní setkání, telefonická a emailová komunikace, třídní schůzky a konzultační pohotovost, plenární schůze SRPŠ, akce pořádané školou pro veřejnost, informace na webových stránkách školy.

11. školní poradenské služby;

Školní poradenské služby poskytuje výchovná poradkyně a školní metodik prevence během celého vyučování a v konzultačních hodinách uvedených na dveřích kabinetu výchovného poradce a na webu školy.

12. spolupráce se specializovanými zařízeními;

Škola spolupracuje s metodikem primární prevence při Pedagogicko-psychologické poradně Mgr. Lucíí Šimečkovou, PPP v Opavě, OSPOD, Policií ČR v Kravařích, Městskou policií Opava.

13. vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany).

Dosud nenastala situace, kdy by bylo třeba řešit šikanu mezi žáky našimi a žáky okolních škol. Přesto jsme s okolními školami v běžném kontaktu a v případě řešení šikany jsme připraveni komunikovat. Při přestupu žáka z jiné školy spolupracovat s předchozí školou, zda nebyl obětí šikany, či nebyl příčinou šikany (nenálepkovat, pouze sledovat, více monitorovat třídu).

Charakteristika šikany

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

Hlavní vnější rysy lze popsat následovně: jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.

Na počátku se opřeme o nejnápadnější zřetelné projevy násilí a posoudíme, zda jsou přítomny významné znaky šikanování: *záměrnost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil a samoučelnost agrese*. Pro účinnou pomoc však tento vnější pohled nestačí. Vyšetření i náprava vyžadují znalosti vnitřního rozměru šikanování.

Podoby šikany:

- **Přímá šikana** může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).
- **Nepřímá šikana** má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.
- Jednou z nejčastějších forem šikany je také **elektronická šikana**, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité

při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.

Projevy šikanování můžeme členit na:

přímé x nepřímé

verbální x fyzické

aktivní x pasivní

Kombinacemi těchto tří dimenzí vznikne osm druhů šikanování.

Osm druhů šikanování	Příklady projevů
Fyzické aktivní přímé	Útočníci oběť věší, škrtí, kopou, fackují.
Fyzické aktivní nepřímé	Kápo pošle nohsledy, aby oběť zbili. Oběti jsou ničeny věci.
Fyzické pasivní přímé	Agresor nedovolí oběti, aby si sedla do lavice. (Fyzické bránění oběti v dosahování jejích cílů.)
Fyzicky pasivní nepřímé	Agresor odmítne oběť na její požádání pustit ze třídy na záchod. (Odmítnutí splnění požadavků.)
Verbální aktivní přímé	Nadávání, urážení, zesměšňování.
Verbální aktivní nepřímé	Rozšiřování pomluv. Patří sem, ale i tzv. symbolická agrese, která může být vyjádřena v kresbách, básních apod.
Verbální pasivní přímé	Neodpovídání na pozdrav, otázky apod.
Verbální pasivní nepřímé	Spolužáci se nezastanou oběti, je-li nespravedlivě obviněna z něčeho, co udělali její trýznitelé.

Stadia šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají

jejich obětmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Zvláštnosti u psychických šikan

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

(Kolář, 2011)

Odpovědnost školy

1. Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 5651/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z toho důvodu musí pedagogický pracovník šikanování předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.
2. Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen trestných činů) vydírání (§ 235), omezování osobní svobody (§ 213), útisku (§ 237), ublížení na zdraví (§ 221-224), loupeže (§ 234), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (zvláště § 197a), poškozování cizí věci (§ 257), znásilnění (§ 241), kuplířství (§ 204) apod.
3. Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekážení trestného činu (§168, 167 trestního zákona). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřizování (§166 tr. zákona) či schvalování trestného činu (§165 tr. zákona), v krajním případě i podněcování (§ 164 tr. zákona). Skutkovou podstatu účastenství na trestném činu (§10 tr. zákona) může jednání pedagogického pracovníka naplňovat v případě, že o chování žáků věděl a nezabránil spáchání

trestného činu např. tím, že ponechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky apod.

Škola v prevenci šikanování

Základem prevence šikanování a násilí na školách je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky (a mezi žáky a učiteli). Škola při efektivní realizaci prevence šikanování usiluje vytváření bezpečného prostředí a za tím účelem:

- podporuje solidaritu a toleranci,
- podporuje vědomí sounáležitosti,
- posiluje a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy,
- uplatňuje spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt,
- rozvíjí jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Ředitel školy odpovídá za systémové aktivity školy v oblasti prevence šikanování a násilí. Vychází přitom z komplexního pojetí preventivní strategie, která je ve smyslu *Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 20 006/2007-51 součástí Školní preventivní strategie.*

Ředitel školy zajistí:

- **Vzdělávání pracovníků** (pedagogických i nepedagogických) v akreditovaných kurzech k problematice šikanování. *Vzdělávání pedagogických pracovníků se řídí § 10 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.*
- **Vzdělávání školního metodika prevence** ve specializačním studiu se řídí § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb.
- **Dohled pedagogických pracovníků nad žáky** zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním, při přecházení žáků mezi budovami školy, do školní jídelny a do školní družiny.
- **Aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni** s negativními důsledky šikanování, a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování.
- **Doplňování školní knihovny o literaturu** z oblasti problematiky násilného chování a šikanování.

Pedagogičtí pracovníci

- vedou důsledně a systematicky žáky a studenty k osvojení norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka,
- pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka. Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů.

Diagnostika

Čeho si musí být vědom pedagog, který chce úspěšně šikanu odhalit:

- potřebuje být připraven na to, že změní tak trochu profesi a stane se laickým kriminalistou a psychoterapeutem,
- musí počítat s tím, že se bude muset citově a časově angažovat.

Vyšetřování šikanování:

Učitelé jsou seznámeni s informací MŠMT ČR č.j.: 25 884/2003-24 *Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané.*

V případě **negativních dopadů** šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko- psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Výchovná opatření

Doporučuje se **dále pracovat s agresorem** (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí).

V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko- psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:

- Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele
- Snížení známky z chování.

Jaké jsou pádné důvody k vyšetřování?

Co lze považovat za dostatečný důvod, aby se šikanování začalo vyšetřovat? Existují dva hlavní důvody: přímo alarmující signály a dále signály nepřímo varující. V praxi se vyšetřuje šikanování pouze na podkladě nahodilého alarmu. Ten je způsoben nejčastěji:

- **telefonickou nebo osobní informací rodičů o podezření na šikanování, případně rovnou kategorickou žádostí o vyšetření týrání jejich dítěte;**
- **náhlým provalením šikanování** (dochází k tomu rozmanitým způsobem, učitel přijde dříve do hodiny a přistihne dva chlapce, jak škrtili spolužáka za nadšeného pokřiku ostatních nebo agresori těžce zraní oběť a nepodaří se jim to zakamuflovat apod.);
- **zoufalou reakcí oběti, případně jejího kamaráda** – tajně navštíví učitele a případ ohlásí, někdy píšou alespoň anonymní dopisy a strkají je pod dveře kabinetu.

Rady a řešení

1. Od oběti lze těžko získat podrobnější a často i objektivní informace.
2. Agresori často úporně a vynalézavě lžou, používají falešné svědky a nutí oběti ke lhaní nebo odvolání výpovědi.
3. Pro ostatní členy nemocné skupiny je příznačný strach vypovídat, chápou to jako „bonzování“.
4. Někteří rodiče agresorů chrání své děti za každou cenu.
5. Někteří rodiče oběti se obávají spolupracovat při vyšetřování.
6. Při některých typech pokročilých šikan pedagogové chrání vůdce agresorů a nevědomě brání vyšetřování.

Postupy pro vyšetření a řešení šikany

První pomoc při počáteční šikaně:

1. odhad závažnosti a formy šikany;
2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi;

3. nalezení vhodných svědků;
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory);
5. ochrana oběti;
6. předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru: a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření); b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
7. realizace vhodné metody: a) metoda usmíření; b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči);
8. třídní hodina: a) efekt metody usmíření; b) oznámení potrestání agresorů;
9. rozhovor s rodiči oběti;
10. třídní schůzka;
11. práce s celou třídou.

Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně:

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

7. rozhovor s oběťmi a informátory;
8. nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků;
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s oběťmi (oběťmi)

D. Náprava

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Krizový plán

Zahrnuje situace, které škola zvládne řešit vlastními silami. Do této skupiny patří postupy pro počáteční stádia šikanování. Při předcházení případů šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce ředitele školy s dalšími institucemi a orgány.

Zahrnuje situace, kdy škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a policií.

Sem patří řešení případů pokročilé a nestandardní šikany, např. výbuchu skupinového násilí vůči oběti.

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce ředitele školy s dalšími institucemi a orgány.

- V resortu školství – s pedagogicko – psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
- v resortu zdravotnictví – s pediatri a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

Ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

Vedení školy publikuje Školní program proti šikanování na webových stránkách školy: zsstitina.cz a informační nástěnce školy.

Ve Štítině 30. 09. 2024
č. j.: zsstit495/2024

Mgr. Petr Drkal

Příloha č. 1

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Má odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům, nově zařazeným do třídy, neboť přízpusobovací konflikty nejsou vzácností!)

2. Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo „legrací“ zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, štouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

3. Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonoval apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.

- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu např. „Nechte mě!“
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co ho trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Příloha č. 2

Nepřehlédni, trápíš-li se kvůli šikaně

Školní metodik prevence: Mgr. Petr Drkal,

výchovná poradkyně: Mgr. Hana Gaideczková

Najdeš mě: ve sborovně

Konzultační hodiny: od pondělí do pátku (7,45 – 14,30)

e-mail: drkal@zsstitina.cz, gaideczkova@zsstitina.cz

Vím, že je to moc těžké. Cítíš se sám, je ti smutno, máš strach a nevíš, co máš dělat. Přečti si proto následující řádky.

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližují druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje nebo to prostě bolí.

Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci, bije tě. Ale může ti znepríjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nešíkali si tě.

Proč jsi šikanován?

Není to proto, že jsi špatný, nebo proto, že si to nějak zasloužíš. Chyba není v tobě, ale ve špatných vztazích mezi některými žáky vaší třídy nebo školy. Převládá v nich bezohlednost a násilí. Pamatuj si, že nikdo ti nemá právo ubližovat!

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: "Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší." Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- **Obrať se na mne jako na školního metodika prevence nebo výchovného poradce. Mohu ti skutečně pomoci, budu ti věřit a neprozradím tě.**
- **Svěř se svým rodičům.**
- **V případě, že nenajdeš odvahu říct to mně ani svým rodičům, zavolej na Linku bezpečí, telefon 116 111. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, kdo se takto trápí.**